



Vlaams
Parlement

ingediend op **431** (2014-2015) – Nr. 1
8 juli 2015 (2014-2015)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Onderwijs
uitgebracht door Jenne De Potter

over de voorstelling van het rapport
van de expertencommissie 'Openbaar Onderwijs'

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: mevrouw Kathleen Helsen.

Vaste leden:

mevrouw Vera Celis, de heer Koen Daniëls, de dames Ingeborg De Meulemeester, Kathleen Krekels,
de heer Kris Van Dijck, mevrouw Miranda Van Eetvelde;
de heren Jos De Meyer, Jenne De Potter, Jan Durnez, mevrouw Kathleen Helsen;
mevrouw Ann Brusseel, de heer Jo De Ro;
de dames Caroline Genez, Tine Soens;
mevrouw Elisabeth Meuleman.

Plaatsvervangers:

de heer Peter Persyn, mevrouw Grete Remen, de heren Axel Ronse, Willy Segers,
de dames Ann Soete, Manuela Van Werde;
de dames Caroline Bastiaens, Sabine de Bethune, Vera Jans, Katrien Schryvers;
de heren Jean-Jacques De Gucht, Francesco Vanderjeugd;
de dames Ingrid Lieten, Katia Segers;
mevrouw Elke Van den Brandt.

Toegevoegde leden:

mevrouw Barbara Bonte.

INHOUD

I. Inleidende uiteenzetting door Luc Martens bij het rapport van de expertengroep.....	4
II. Reactie door Inga Verhaert namens de publieke onderwijsverstrekkers	6
III. Eerste besprekingsronde	7
1. Vragen en opmerkingen van de leden	7
2. Antwoorden door de genodigden.....	10
IV. Inbreng van minister Hilde Crevits	13
V. Tweede besprekingsronde.....	14
1. Aanvullende vragen en opmerkingen van de leden	14
2. Aanvullende antwoorden door de genodigden	14
Gebruikte afkortingen	16
Bijlagen: zie dossierpagina op www.vlaamsparlement.be	

In de Commissie voor Onderwijs werd op datum van donderdag 18 juni 2015 het rapport van de expertencommissie 'Openbaar Onderwijs' voorgesteld en toegelicht. Deze toelichting werd gevolgd door een gezamenlijke reactie van de drie verstrekkers van publiek onderricht. Ook minister Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Onderwijs deed een inbreng in het debat. De tekst van het rapport van de Commissie Openbaar Onderwijs, de powerpointpresentatie die gehanteerd werd bij de toelichting ervan en de samenvattende tekst van de reactie van de verstrekkers van publiek onderwijs zijn als bijlagen opgenomen op de [dossierpagina](http://dossierpagina.vlaamsparlement.be) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

I. Inleidende uiteenzetting door Luc Martens bij het rapport van de expertengroep

Bij de aanvang van zijn uiteenzetting wijst *Luc Martens*, voorzitter VVSG en deskundige Onderwijsregie en Flankerend Onderwijsbeleid, erop dat het voorliggende rapport het resultaat is van een open gedachtewisseling tussen hem en de andere leden van de expertengroep, zijnde: Robert Voorhamme, Gilbert Van Baelen en Matthias Storme. Hij onderstreept daarbij hun onafhankelijkheid als onderwijsdeskundigen. Ze werden in hun werkzaamheden ondersteund door de administratie van het Departement Onderwijs en Vorming, waarbij hij in het bijzonder Wouter Janssens van de afdeling Strategische beleidsondersteuning noemt. De commissie werd samengesteld in de context van de discussie over de optimale schaalgrootte onder de vorige minister van Onderwijs, Pascal Smet, die initieel zelf streefcijfers naar voren schoof maar daar uiteindelijk van afzag en in plaats daarvan de voorliggende denkoefening over de organisatie van het openbaar onderwijs lanceerde. De werkzaamheden werden voortgezet onder de huidige minister Hilde Crevits. In een volgende fase werd ook met de onderwijskoepels en die ene inrichtende macht van gedachten gewisseld.

Als andere aspecten waarvoor de juiste schaal van belang is, noemt de spreker werkgelegenheid en mobiliteit, kennisdeling en expertiseopbouw, en voldoende aanbod voor een werkelijk vrije keuze. Hij toont een dia met de opdrachtomschrijving: "Een commissie zal de haalbaarheid van één publiek net in het basisonderwijs en secundair onderwijs onderzoeken. Deze commissie bereidt haar advies voor tegen de vorming van de volgende Vlaamse Regering."

De commissie begon vooreerst met de opmaak van een stand van zaken in het onderwijslandschap: organisatie, marktaandeel, financiering en structuren. Als vaststellingen noemt hij dat het openbaar onderwijs een belangrijk deel van het basisonderwijs aanbiedt maar niet het grootste, dat de uitbouw van het secundair onderwijs zeer ongelijk verdeeld is over Vlaanderen, dat het gemeentelijk onderwijs wel vrij gelijkmatig verspreid is, dat het provinciaal onderwijs zich vooral richt op een investeringsintensief aanbod zoals tso en bso en, last but not least, de bijzondere situatie van Brussel.

In het basisonderwijs is het GO! georganiseerd in 28 scholengroepen, terwijl in de meeste gemeentescholen de gemeenteraad nog steeds als inrichtende macht fungeert. EVA's en IVA's komen weinig voor. De mogelijkheid van intergemeentelijke samenwerking in één bestuur wordt nergens toegepast. Het gemeentelijk onderwijs wordt gesubsidieerd, terwijl het GO! een dotatie ontvangt. Voor de infrastructuur belooft de financiering respectievelijk 60 tot 70 percent (voor het officieel gesubsidieerd onderwijs) en 100 percent (voor het GO!).

Naast de koepels van het openbaar onderwijs sprak de commissie ook uitvoerig met Mieke Van Hecke, toenmaals directeur-generaal van het VSKO. In een

gesprek met de minister werd besloten het overleg nog voort te zetten, wat uiteindelijk heeft geleid tot het voorliggende rapport.

Daarop overloopt Luc Martens de uitdagingen die de commissie ziet voor het onderwijs in het algemeen. Hij noemt toegankelijkheid en gelijke kansen, de diversiteit, het voorbereiden op de nieuwe competenties, een meer gekwalificeerde uitstroom, werken op maat, de verbreding en vermaatschappelijking van het onderwijs, de versterking van de school als pedagogisch milieu, een gedreven en creatief lerarenkorps, onderwijs als een boeiende leer- en werkplek die de nieuwsgierigheid cultiveert en een aangepaste en kwaliteitsvolle infrastructuur.

Een aantal van die uitdagingen werd gedefinieerd als bijzonder voor het openbaar onderwijs, met name de inbedding in de lokale of regionale gemeenschap, de consequente toepassing van het subsidiariteitsbeginsel met respect voor de autonomie van de school, een doorgedreven decentralisatie, de nood aan samenwerking, ruimte voor de pedagogische kerntaak, een aangepaste infrastructuur en uitrusting, sterke schoolbesturen die zorgen voor goede ondersteuning, het tegengaan van versnippering en inadequate kleinschaligheid, en het tegengaan van overlap en oneigenlijke concurrentie.

De spreker komt vervolgens tot de uitgangspunten die de commissie hanteerde bij de formulering van haar advies. Om te beginnen is het natuurlijk nodig dat de netten principieel bereid zijn om samen te werken. Verder noemt hij de pedagogische kracht van de entiteit school, de verbondenheid met de gemeenschap in stad en streek in al haar diversiteit, structurele samenwerking op het vlak van kennisontwikkeling, een gemeenschappelijke formulering van de neutraliteit, kansen voor stabiele maar niet statische loopbanen en het terugdringen van planlast (waarbij hij in het bijzonder de bijkomende eisen van de tussenliggende niveaus vermeldt).

Tot slot stelt hij het advies van de commissie voor. Deze pleit voor één lokale – waarbij hij steden als Antwerpen of Gent noemt, waarvan het onderwijs groot genoeg is om er de rand niet te hoeven bijnemen – of regionale rechtsvorm, waarvan het GO! deel moet uitmaken, en waartoe andere aanbieders kunnen toetreden, zonder verplichting. Gemeenten kunnen participeren in de mate dat ze er de inspanningen voor doen, onder meer op het financiële vlak. Het advies benadrukt de structurele band met lokale of provinciale besturen.

Verder pleit de commissie voor een regionale verankering die afgestemd is op de maatschappelijke werkelijkheid en op de gebiedsindeling van andere beleidsterreinen. Hij gebruikt hiervoor het beeld van de lasagne. De commissie schuift ook geen enkele schaal naar voren.

Daarnaast is zij voorstander van één koepelsecretariaat voor de belangenbehartiging, het toezicht op de gemeenschappelijk gedefinieerde neutraliteit en het waarborgen van de keuzevrijheid, evenals van een samenvoeging van de pedagogische begeleidingsdiensten. De commissie ziet de scholen als pedagogisch autonoom, maar conform het subsidiariteitsbeginsel kunnen taken als ICT, personeelsadministratie of infrastructuur naar het hogere niveau worden doorverwezen. Voor de CLB's bepleit men een betere samenwerking met regionaal georganiseerde welzijns- en gezondheidsvoorzieningen.

De commissie acht het evident dat de vergoeding van 3 percent voor het realiseren van de neutraliteit en het interne pluralisme in haar geheel wordt toegevoegd aan de financiering. Nog in dit verband worden verder de werkings- en infrastructuurmiddelen geïntegreerd in één dotatie aan de schoolbesturen, waarbij de mogelijkheid wordt geopend om infrastructuur en onderwijs te ontkoppelen en om het privaat initiatief een rol te laten spelen. Voor het

Nederlandstalig officieel onderwijs in Brussel bepleit de commissie, na overleg met de betrokken schepenen en het GO!, voor één regionaal bestuur, in weerwil van de vrees dat gemeenten dit als excuus zullen aangrijpen om dan zelf niets meer te hoeven doen. Ook de VGC kan hierin een belangrijke rol spelen.

II. Reactie door Inga Verhaert namens de publieke onderwijsverstrekkers

Inga Verhaert, voorzitter Provinciaal Onderwijs Vlaanderen, stelt de gezamenlijke reactie van de verstrekkers van openbaar onderwijs voor. Allen vonden de oefening bijzonder interessant. De spreekster onderstreept de intense samenspraak die bij die gelegenheid ontstond tussen de verstrekkers, ook al waren er ook daarvoor al goede voorbeelden van netoverschrijdende samenwerking. De vertegenwoordigers van de publieke netten bespeuren vijf doelstellingen in het rapport en kunnen die onderschrijven. Ze gaan over opleidingsaanbod, leerplannen, neutraliteit en pedagogisch project, personeel en rechtspositie, en structuur waarin kan worden samengewerkt. Alleen de manier om daar te geraken, zien de verschillende participanten soms een beetje anders.

Op drie vlakken kan behoorlijk snel aanzienlijke vooruitgang geboekt worden. De eerste doorgedreven samenwerking is mogelijk in het opleidingsaanbod, waar doublures en lacunes niet alleen in kaart kunnen worden gebracht maar ook kunnen worden opgelost. Als voorbeeld geeft de spreekster de organisatie van dure opleidingen waar relatief weinig vraag naar is op de arbeidsmarkt. Dit is bij uitstek een haalbare kaart. Afspraken over de programmatie van structuuronderdelen in secundair onderwijs en volwassenonderwijs en over de oprichting van scholen in het basisonderwijs acht ze insgelijks een haalbare kaart. De spreekster wijst voorts op de opportuniteiten die de nieuwe gonregeling biedt. Afspraken bij capaciteitsproblemen in het basisonderwijs blijken tot nader order goed te lopen. Resultaat van dit alles moet een betere spreiding zijn van een stabiel aanbod van openbaar onderwijs in Vlaanderen.

Wat de leerplannen betreft, wensen de drie verstrekkers minstens tot een gemeenschappelijke sokkel te komen en verder te streven naar gemeenschappelijke plannen voor het officieel onderwijs, met prioriteit voor het secundair onderwijs. Ook de ontwikkeling van gemeenschappelijke leerplannen voor het volwassenenonderwijs wordt voortgezet. Daarmee kan het openbaar onderwijs de uitdagingen van de modernisering en van de verdere uitrol van de Vlaamse kwalificatiestructuur aan. Een en ander biedt ook kansen voor de professionalisering van de leraren.

Derde punt van structurele samenwerking is personeel en rechtspositieregeling. Thans zijn er drempels bij de overstap van het ene net naar het andere, die de verstrekkers in kaart willen brengen met het oog op meer eenvormigheid. Ze geeft de opbouw van anciënniteit als voorbeeld.

Ook de twee andere thema's zijn haalbaar, maar ze vragen meer tijd. Zo willen de verstrekkers graag op zoek naar een gemeenschappelijke bepaling van de voorwaarden waaraan openbaar onderwijs moet voldoen om tot een gedeelde invulling van neutraliteit te komen. Tot slot erkennen zij dat een structuur nodig is voor de meer doorgedreven samenwerking en willen ze zelf naar het gepaste model op zoek gaan, rekening houdend met de beleidsoptie van bestuurlijke optimalisatie. Daarbij willen de drie netten wel hun eigenheid bewaren. Het voorstel van de expertencommissie voor een regionale publiekrechtelijke rechtsvorm waaraan alle officiële scholen kunnen participeren, houdt daar onvoldoende rekening mee. Motief van die afwijzing is om de extra middelen die dankzij de eigenheid naar onderwijs gaan, te behouden.

III. Eerste besprekingsronde

1. Vragen en opmerkingen van de leden

Koen Daniëls acht het op zich al belangrijk dat de drie officiële netten een gesprek voeren en is ervan overtuigd dat deze gesprekken ook zullen leiden tot sterke akkoorden. Dat er vooralsnog enige knelpunten overblijven is normaal, want anders zouden de verstrekkers niet fier zijn op hun eigenheid.

Hoe kijken de experts aan tegen het door het veld gevreesde verlies van pedagogische autonomie bij schaalvergroting? Als de overheid de infrastructuur volledig ten laste moet nemen, komen dan een deel van de hiervoor benodigde bijkomende middelen uit het Gemeentefonds, met het oog op financiële neutraliteit? Betekent de keuze voor een koepelsecretariaat ook dat meer moet worden geïnvesteerd in een overlegequipe op dat niveau? Ziet men de vrije keuze op het niveau van de leerling of wordt elke openbare school een vrije-keuzeschool? Volgt de gebiedsindeling de huidige onderwijszones, de regioscreening of nog iets anders? Welke vorm van openbaar bestuur hebben zij voor ogen? Hij is tevreden dat de CLB's volgens de commissie de nodige volwassenheid hebben bereikt om verregaander samen te werken. Waarom kan men, als het onderscheid luidens de expertencommissie toch flinterdun is, niet verder gaan dan wat thans voorligt?

Voor de fractie van *Jo De Ro* is in heel Vlaanderen een sterk officieel onderwijs nodig om echte keuzevrijheid te garanderen. Het belang van officieel en neutraal onderwijs staat in de oprichtingsakte van zijn partij.

Een belangrijk aspect is de schaalvergroting. Kwam in de expertencommissie het gevaar ter sprake dat de motivatie om te investeren in onderwijs bij de gemeenten zal verzwakken naarmate het steeds hoger boven hun hoofden georganiseerd wordt, terwijl ze nu – zoals onder andere blijkt uit het rapport van het Rekenhof over de werkingsbudgetten voor het gewoon basis- en secundair onderwijs (*Parl.St.* VI.Parl. 2014-15, nr. 37-F/1) – toch nogal wat middelen uittrekken voor leerlingenactiviteiten, infrastructuur, onderhoud, extra personeel enzovoort, zeker (maar niet uitsluitend) als ze zelf onderwijs inrichten? Hij wijst dienaangaande ook op het financieel moeilijke begin van de legislatuur voor de lokale besturen.

De expertencommissie kiest in het licht van lokale autonomie voor vrijwillige instap, maar de laatste veertig jaar is in onderwijs vaak gebleken dat de piste van vrijwilligheid niet altijd even succesvol is. Het lid had dan ook graag wat nadere uitleg gekregen. Is er, naar analogie met Brussel, een bovenlokale oplossing voor de verantwoordelijken voor Nederlandstalig gemeentelijk onderwijs in de faciliteitengemeenten, die botsen op een onwillige Franstalige meerderheid? Ziet de expertencommissie in haar model één CLB, dat drie samenwerkende netten bedient?

Het is goed dat gemeenschappelijke leerplannen voor het secundair onderwijs een prioriteit vormen voor de officiële onderwijsverstrekkers, maar waarom ontbreekt het basisonderwijs? Hoort dat in de categorie van thema's die ook kunnen maar meer tijd vergen, of ligt het moeilijker en kan het helemaal niet? Hoeveel tijd denken de verstrekkers nog nodig te hebben om tot akkoorden te komen?

Vervolgens vraagt hij de mening van de genodigden over zijn suggestie om effectieve samenwerking op het terrein uit te proberen gedurende drie jaar door middel van proeftuinen, met regelluwte voor deelnemende scholen en met het

akkoord van koepels, netten en vakbonden. Hij wijst daarbij op het groeiende lokale vertrouwen tussen de verstrekkers. Een tweede mogelijkheid waarover hij hun mening wil vernemen is om de bestaande prewaarborgregeling in het buitengewoon onderwijs, waarvoor thans binnen de netten projecten worden uitgeschreven, te laten werken met netoverschrijdende ondersteuningsteams. Beide zouden volgens hem als hefboom kunnen fungeren om nieuw beleid te realiseren.

Elisabeth Meuleman spreekt haar tevredenheid uit over het feit dat het debat eindelijk in een transparante fase hier in de commissie komt, nadat twee jaar in besloten kring is gewerkt. Dit onderwerp is een maatschappelijk debat waard. Zij ziet wel een grote tegenstelling tussen enerzijds de pragmatische benadering van de koepels, die vijf werven zien – op drie waarvan afstemming mogelijk is – en anderzijds die van de expertencommissie, die tot één net wil komen.

In de tweede optie ziet ze onontwarbare knopen. Dat men snel uit het debat over de definitie van neutraliteit zal komen, lijkt haar behoorlijk optimistisch. Ze heeft ook grote vragen bij de omvorming van de structuur tot het door de expertencommissie voorgestelde orgaan. Wat met de lokale verankering en de plaatselijke verantwoordelijkheid? Hoe gaat men de gemeentelijke betrokkenheid behouden? Bewerkstelligt men de facto geen verdere tweedeling van het onderwijslandschap? Het lid heeft ook vragen bij de financiële haalbaarheid van de door de experts voorgestane piste.

De pragmatische benadering lijkt haar zinvoller, al mogen de koepels van haar wel ambitieuzer zijn. Moet de minister niet het veld betreden en een aantal zaken regelen, zoals de rechtspositie?

Tot slot vraagt het lid of de persberichten en de geruchten kloppen dat het water tussen de publieke netten juist dieper wordt en dat de sfeer helemaal zo goed niet is. Zijn er grote verschuivingen aan de gang bij de gemeenten, die het financieel immers vaak moeilijk hebben? Wordt er, al dan niet massaal, gemeentelijk onderwijs overgeheveld?

Caroline Gennez denkt, in tegenstelling tot haar collega Meuleman, dat men voor de organisatie van sterk openbaar onderwijs twee sporen tegelijk moet volgen: een visienota met ambitieuze doelstellingen én een participatief proces waarin de netten met elkaar in dialoog treden. Misschien is het interessant om dat laatste ook te doen op de niveaus van schoolbesturen en scholen want het lid gelooft sterk dat men samenwerking in onderwijs op het terrein moet realiseren. Zij stelt vast dat netoverschrijdende samenwerking vaak organisch groeit.

Voor haar fractie is het erg belangrijk dat het officieel onderwijs sterk is, maar ook neutraal en zelfs actief pluralistisch. De huidige samenleving is divers en ook de plattelandssamenleving verstedelijkt. Men moet dat met open vizier tegemoet treden in de plaats van het te begraven onder concepten uit het verleden. Internationaal onderzoek, waaronder dat van de OESO, stelt stevast dat scholen het sterkst staan als ze kunnen focussen op hun pedagogische kernopdracht. Er moet dan ook absoluut gewerkt worden aan de versterking van de bestuurskracht, want kleine scholen moeten zich thans in verhouding te veel bezighouden met bestuur en administratie. In het GO! hebben heel wat scholengroepen die bestuurskracht al, maar bij het OVSG zijn er grote verschillen tussen stad en platteland en tussen regio's.

Men moet van de juiste schaal echter geen fetisj maken en ze kan ook verschillen van regio tot regio, meent het lid. De schoolorganisatie moet maximaal geënt worden op de socio-economische situatie. Naast steden als Mechelen en Antwerpen met hun omgeving zijn er ook kleinere regio's met een eigen

sociologische realiteit zoals Klein-Brabant en de Rupelstreek. Het is dan ook belangrijk om de regierol regionaal te durven bekijken. Het lid verbaast er zich dan ook over dat vandaag nog geen gebruikgemaakt wordt van de decretale mogelijkheid van intergemeentelijke onderwijsverenigingen. Zij vraagt aan OVSG hoe dat komt.

Haar bestuurservaring met onderwijs in de centrumstad Mechelen maakte haar tot een groot pleitbezorger van netoverschrijdende samenwerking, die zeer makkelijk realiseerbaar bleek. Opdrachten als leerlingenvervoer, scholenbouw of sportvoorzieningen zijn voor haar niet ideologisch maar moeten pragmatisch uitgevoerd worden met minimale rompslomp voor directies en besturen. Hebben de koepels het gevoel dat ze wel of niet een boodschap hebben aan de gemeentebesturen? Acht OVSG een niveau tussen de gemeenten en Vlaanderen nodig om maatschappelijke uitdagingen aan te pakken?

Neutraal onderwijs wordt door de Grondwet gegarandeerd, maar in de politieke praktijk kan men relatief weinig doen met dat begrip. Zij is ervan overtuigd dat 85 percent van de mensen voor pluralistisch onderwijs is, waarin scholen de samenleving weerspiegelen en leerlingen niet alleen opleiden voor de economie maar ook tot burgers. Heel veel scholen, ongeacht het net, zijn de facto al zo, zonder dat dit echter op die manier gedefinieerd is. Zij vraagt de officiële netten dan ook om een oefening te maken die ons werkelijk in 2015 brengt, zonder zich te verschuilen achter grondwettelijke concepten en ambtelijke principes. Het lid herinnert eraan dat de resolutie over radicalisering (*Parl.St.* VI.Parl. 2014-15, nr. 366/3) pleit voor de versterking van onderwijs opdat jongeren met vertrouwen in de samenleving staan, niet vatbaar zijn voor extreme ideologieën, weten wat verschil is en hoe ze met andere identiteiten moeten omgaan. Zijn de publieke onderwijsverstrekkers bereid een dergelijk kader uit te denken?

Wat de versterking van het lerarenkorps betreft, is het positief dat de aanpassing van de rechtspositieregeling snel kan gaan, maar daarnaast liggen er ook opportuniteiten open voor de versterking van begeleiding, nascholing en professionalisering. In dat verband betreurt ze de afbouw van de netoverschrijdende pedagogische begeleidingsdiensten. Verder moeten ook de openbare CLB's betrokken worden in het streven naar actief pluralisme, al kan het andere net daar in een volgende fase bij aansluiten.

Ook zij vraagt of vrijwilligheid volstaat en of het beleid niet meer sturend moet optreden om vrijblijvendheid te vermijden. Zij bepleit meer engagement en ambitie. Tot slot roept ze de publieke onderwijsverstrekkers op, na de minischoolstrijd in de pers van vandaag over de overheveling van scholen naar een ander net, om de defensieve houding te laten vallen, en noemt daarbij twee positieve ervaringen. In Sint-Truiden werden onder paars bestuur scholen overgeheveld naar zowel het gemeenschaps- als het vrij onderwijs. In Mechelen zijn alle stedelijke scholen overgegaan naar het gemeenschapsonderwijs. De bestuurskracht van de betrokken scholen heeft daar wel bij gevaren. Tot slot dringt ze erop aan niet te lang te doen over het benutten van de voorliggende kans, want alle bouwstenen liggen klaar.

Jos De Meyer wijst op de periodieke terugkeer van het huidige debat en brengt dienaangaande de rondetafelconferentie Onderwijs 2002 in herinnering, evenals het kerntakendebat 2003 en de reflectieopdracht van 2013. Van de uitdagingen vindt hij vooral de versterking van de school als pedagogisch milieu en een gedreven en creatief lerarenkorps uitzonderlijk belangrijk. Deze uitdagingen bestaan niet alleen vandaag, wat geen pleidooi is voor het status quo, maar wel voor een permanente hertaling van de invulling ervan.

Naar zijn inzicht zijn drie elementen essentieel. Om te beginnen moeten de structuren zodanig zijn dat ze faciliteren dat mensen zich plaatselijk verantwoordelijk voelen, in de eerste plaats voor de basisscholen, zodat ze meer zijn dan onderwijsmachines en ook een sociaal netwerk creëren. Verder moet men de eenheidsvisie vermijden die leraren degradeert tot technische uitvoerders en moet men hen in de plaats ruimte geven om zichzelf te sturen. Als derde element noemt hij de diversiteit van het landschap.

Hij leest het rapport van de expertengroep als een pleidooi voor sterkere samenwerking. Bestaat die in wat aangegeven wordt of is dit nog maar de start? Wat is de verdere timing? Wie vult deze verder in? Ook hij was verrast door de berichtgeving van vandaag in De Morgen ('Gemeentescholen zijn gegeerd wild'), die haaks lijkt te staan op een mogelijke consensus. Zelf vindt hij overnames niet de vertaling van de beoogde samenwerking, integendeel. Laat de expertencommissie ook ruimte voor atypische vormen van samenwerking die van onderuit groeien, zoals in Beveren tussen vrij en gemeentelijk onderwijs?

Kathleen Krekels vindt dit niet het moment om te stoken en te forceren. Zij vindt de oprichting van een denktank van experts een goede start. Ze hebben een goed onderbouwd theoretisch kader naar voren gebracht. Het ware echter al te gemakkelijk om te pleiten voor één publiek net en geen rekening te houden met de bestaande cultuurverschillen. Ook zij vindt het op zich al fantastisch dat de netten met elkaar spreken. Ze pleit ervoor tijd te geven aan de lokale samenwerking die op heel wat plaatsen al aan de gang is. Op die manier kan effectief worden voortgewerkt aan akkoorden voor die punten waarop dat snel mogelijk is, en voor de andere de tijd te nemen. De reële samenwerking moet voor haar voorafgaan aan de aanpassing van de structuren, die niet van bovenuit mogen opgelegd worden. Als rol voor de gemeenten ziet zij het lokaal scholenoverleg, dat in heel veel gemeenten bestaat en op gang is gebracht in het kader van het flankerend onderwijsbeleid. Delen de genodigden haar standpunt?

2. Antwoorden door de genodigden

Luc Martens erkent ten volle het ietwat cyclische karakter van de voorliggende problematiek, maar laat daarbij opmerken dat herkauwen al eens goed kan zijn voor de spijsvertering. Ondertussen zijn echter wel gesprekken gevoerd, op grond waarvan en waarbinnen de opties en mogelijkheden zijn geïnventariseerd. Het is te gemakkelijk om aan het parlement te vragen een beslissing op te leggen bij decreet. In dergelijke gevoelige materies kunnen wetgevende maatregelen niet zonder maatschappelijke steun en moeten ze in wezen enkel stimuleren en faciliteren.

Verder ziet hij niet per definitie een tegenstelling tussen pedagogische autonomie en bestuurlijke schaal. Op elk domein is een bepaalde grootte nodig voor organisatorische kracht. Hier gaat het om voldoende kritische massa voor kennisontwikkeling en -deling, en voor logistieke ondersteuning. Het gaat om alles wat niet in de focus van de pedagogische opdracht zit. Men bevrijdt daarmee in wezen dus de scholen. Tegelijk onderstreept hij dat de identificatie met het bestuur moet blijven. De spreker verwacht wel niet dat dit op korte termijn financieel neutraal is, maar niet ingrijpen zou evenmin financieel neutraal zijn, maar dan op middellange termijn. Hij verwacht dat heel wat van de inspanningen die nu gedaan worden, zullen geneutraliseerd worden door de latere kwaliteitswinst. Daarbij is kwaliteit niet beperkt tot podiumplaatsen op olympiades want voor hem betekent zulks ook dat kinderen gelukkig zijn op school.

Hij acht het mogelijk dat de scholen juist minder tijd en energie zullen moeten steken in overleg, omdat dit voor een aantal thema's overgedragen wordt naar

een meer professioneel niveau. Wat de gebiedsindeling betreft, leert de ervaring bij Welzijn dat sectoren zich organiseren volgens een schaal die op maat van de organisaties is en niet volgens de looplijnen van de gebruiker. Nochtans vormen die laatste de werkelijkheid waarin de school zich moet plaatsen.

Het is niet aan de pedagogische koepel OVSG om te bepalen welke scholen de gemeenten moeten inrichten. Die laatsten zijn omgekeerd zelf de inrichtende macht en de expertencommissie respecteert hun autonomie. Gemeenten moeten ervoor zorgen dat er onderwijs is voor hun bevolking, maar het is niet evident dat ze dat zelf moeten organiseren. Hetzelfde geldt mutatis mutandis voor een ziekenhuis of een woonzorgcentrum. Wat niet wegneemt dat hij veel respect heeft voor gemeenten die dat doen en blijven doen. Zeker is wel dat ze mee aan tafel moeten zitten om ervoor te zorgen dat een en ander onder de beste voorwaarden gebeurt. Subsidiariteit betekent dat het vrije initiatief voorgaat maar dat er ook ruimte moet zijn voor mensen die daar hun gading niet in vinden. Hij merkt daarbij nog op dat de feitelijke praktijk een historische achtergrond heeft, die hij respecteert. De uiteindelijke keuze is aan de gemeenteraad, die daarover een democratisch debat voert.

Wat de vrijwillige instap betreft, erkent Luc Martens dat de expertencommissie de lat op sommige punten hoger had kunnen leggen, maar dan zou haar rapport als globale korf misschien niet aanvaard zijn. Men koos daarom voor nuances die de gespreksdeur openhouden. Daarom wordt er dus ook geen dwingend bestuursmodel vooropgesteld. Hij is er voorstander van om te beginnen met die terreinen waarop men wenst samen te werken, wat kan uitgroeien tot een bestuur. Er wordt dus eerder een marsrichting dan een vaste bestemming aangegeven, laat staan dat de expertencommissie zulks onmiddellijk zou willen opleggen.

Hij treedt bij dat de CLB's zich regionaal kunnen organiseren, maar buiten de structuur die hier voorligt, als een autonome instelling met een eigen opdracht. Hij vergelijkt dit met de ontwikkeling bij de CAW's, die in twee bewegingen verliep.

Tweedeling ontstaat alleen maar als men mensen voor een keuze plaatst: het een of het ander. Hij pleit voor ruimte. Ook het vrije net is vandaag geen monoliet. Bisschoppelijke instellingen voeren niet hetzelfde discours als die van congregaties. Men staat – gelukkig – ook op die eigenheid. Dat is niet anders in het gemeentelijk onderwijs en het gemeenschapsonderwijs. Tweedeling is er alleen als strikt juridische reductie.

Samenwerking in leerlingenvervoer zou mogelijk moeten zijn, maar blijkt niet gemakkelijk. Met het pleidooi voor pluralisme gaat hij mee, op voorwaarde dat het respectvol en niet opdringerig is.

Inga Verhaert antwoordt dat de publieke onderwijsverstrekkers geloven in het belang van de schaal, maar niet in een vaste definitie van tevoren. Men weet immers niet vooraf hoe groot zij moet zijn voor extra beleidsvoerend vermogen. Dat verschilt van regio tot regio. Zij herhaalt dat netoverschrijdende voorbeelden van goede samenwerking reeds bestaan, ook op het vlak van leerlingenvervoer. Vrijwilligheid is niet slecht, maar verdient wel een beloning als men echt en niet louter pro forma samenwerkt. Zij verzekert dat de onderwijsverstrekkers op de goede weg zijn zonder dat vooraf al vaststaat waar zij moeten uitkomen. Het enige wat vaststaat, is dat het beter moet zijn voor het onderwijs.

Zij maken zich anderzijds wel degelijk zorgen over een te grote afstand tot de inrichtende macht, die potentieel de bereidheid om te investeren verlaagt. Daarom pleiten ze voor het behoud van de betrokkenheid. Wat vandaag in de pers te lezen is over de zogenaamde oorlog tussen gemeentelijk onderwijs en

GO!, valt in de praktijk nogal mee. Het is volgens haar iets van alle tijden. Er zijn ook vaak goede afspraken over overnames tussen netten, in alle richtingen.

Robert Voorhamme, expert Onderwijs en Onderzoek, wijst op de constructieve aanpak van de commissie. Deze kwam er weliswaar op verzoek van de minister maar heeft niet de bedoeling alles vooraf te regelen, verzekert hij. Belangrijkste bekommernis is om iets op te bouwen van onderuit en meer innovatieve initiatieven te krijgen op het niveau van de scholen zelf. Niet alles is evenwel te realiseren op hun huidige schaal, noch op dat van de koepels. Het is dus nodig om na te denken over een intermediair niveau. De uitdagingen doen zich hoe dan ook voor, ook als de structuren niet worden aangepast, waarschuwt hij. Maar in dat geval dreigen de scholen vast te lopen. Het onderwijs van de 21ste eeuw zal er totaal anders uitzien dan dat van de 20ste eeuw. Het komt erop aan de scholen ervan te overtuigen dat de ombouw van de huidige structuren nodig is. Tot slot wijst hij erop dat het katholiek onderwijs zich momenteel ook al vrijwillig reorganiseert in een richting die min of meer dezelfde is als wat in het rapport wordt voorgesteld.

Raymonda Verdyck, afgevaardigd bestuurder GO!, vindt dat onvoldoende aanbod is gekomen dat de discussie niet alleen over het leerplichtonderwijs mag gaan maar ook over dat voor volwassenen. De bestaande kruisbestuiving met het secundair onderwijs mag in een hertekening van het landschap niet verloren gaan. Zij onderstreept dat het GO! de bestuurlijke optimalisering en schaalvergroting al in 2000 uitvoerde, na de vastlegging in een bijzonder decreet in 1999. Dat wordt ondertussen overigens ook al opnieuw bekeken. Ze verzekert dat de neutraliteitsverklaring van het GO! uitgaat van actief pluralisme. Anders dan het levensbeschouwelijke onderwijs gaat het uit van de verscheidenheid die er is en wordt niet slechts één referentiekader benut.

Eddy Baldewijns, voorzitter van de Raad van het GO!, nuanceert het hoger genoemde persartikel en wil alleszins niet dat dergelijke persartikels de opbouw van een onderlinge sfeer van vertrouwen zouden schaden. Zoals de voorbeelden van mevrouw Gennez aantonen, zijn overnames niet nieuw. Sommige dateren al van het begin van deze eeuw. Ze gaan ook in verschillende richtingen. In deze tijd van zuinigheid bij gemeentebesturen komen dergelijke vragen bovendien gemakkelijker naar voor. Hij ontkent evenwel nogmaals nadrukkelijk dat er hier sprake zou zijn van een systematische aanpak door de centrale instanties van het GO!. Hij verzekert dat iedereen tot een goed samenwerkingsverband wil komen, zeker voor de drie eerstgenoemde elementen, waarvoor men al redelijk ver zit. De twee andere kwesties vragen inderdaad wat meer tijd, maar ook daar zijn de verschillen zijns inziens zeker overbrugbaar.

Patriek Delbaere, algemeen directeur OVSG, onthoudt dat het uitwerken van een kader een zinvolle oefening is, evenals de keuze voor een participatieve weg, die het mogelijk maakt om een aantal dingen nu al te realiseren. Het perspectief moet niet dat van een onderwijsniveau maar dat van een schoolbestuur zijn. Dat laatste kan immers verantwoordelijkheid dragen voor verschillende onderwijsvormen en -niveaus. Een versterking van het openbaar onderwijs moet ook vertrekken van de bestaande sterktes. Voor het gemeentelijk onderwijs zijn dat het basisonderwijs en het dko. Hij pleit voor complementariteit.

Voor zijn net is de hamvraag of het expertenrapport met zijn ene structuurmodel de diversiteit weet te vatten. Het gaat bij hen om 260 gemeenten die onderwijs organiseren in 100 scholengemeenschappen. Zij variëren van 102 eenpitters, die maar één school aansturen, tot het Antwerpse AGSO, dat 115 instellingen aanstuurt. Dit alles vatten in één model lijkt hem vrijwel onmogelijk. Hij begrijpt dat een rechtspersoon en een structuur nodig zijn maar deze moeten maatwerk

blijven. Als men verder engagement van de gemeenten wil, moeten zij zich daarin kunnen herkennen.

Tot slot betreurt ook hij het hier hoger reeds genoemde krantenartikel. Het was niet de bedoeling dat dit in de openbaarheid kwam. In elk gesprek zijn er momenten dat het wat moeilijker loopt, relativeert hij. Hij hoopt dat de collega's zijn excuses aanvaarden.

Patrick Weyn, directeur Provinciaal Onderwijs Vlaanderen, wijst erop dat reeds sinds 2004 netoverstijgende leerplannen worden gemaakt voor het volwassenen-onderwijs. De keuze voor het secundair onderwijs als prioriteit is om pragmatische redenen gemaakt. Het secundair onderwijs staat immers voor de enorme uitdagingen van de modernisering en de uitrol van de Vlaamse kwalificatiestructuur en moet de komende jaren dus sowieso nieuwe leerplannen maken. Men koos er daarom voor die met de drie netten samen te maken.

IV. Inbreng van minister Hilde Crevits

Minister *Hilde Crevits* wilde ab initio het nog door haar voorganger bestelde rapport niet zonder meer klasseren, maar heeft bewust de experts en de publieke onderwijsverstrekkers bij zich geroepen om te zien of er doorbraken mogelijk waren. Dat lukte niet meteen en daarom zijn de experts een participatief traject gestart met de verstrekkers om uit te zoeken waarover men het eens kon worden. Ze bevestigt dat langs die weg een doorbraak is bereikt voor de drie genoemde thema's en dat men nog wat tijd vraagt voor de twee andere elementen. Zij is daartoe bereid en stelt meteen ook het einde van het jaar als deadline voorop. Ondertussen kan men al verder met de eerste drie punten.

De minister wil graag bekijken hoe het Proeftuinendecreet kan geactiveerd worden. Ook de suggestie over de waarborgregeling noemt ze positief. Dit wordt zeker mee bekeken wanneer de regeling definitief wordt.

Wat de middelen betreft, onderstreept ze dat 4 percent van de middelen uit het Gemeentefonds (in totaal 89 miljoen euro) wordt verdeeld op basis van het leerlingenaantal dat school loopt in een gemeente, die daarbij verplicht wordt ondersteuning te bieden.

De suggestie om samen leerplannen te schrijven, juicht de minister toe. Ze antwoordt bevestigend op de vraag of zij meer samenwerking verwacht. Een aantal discussies hangt samen met bredere debatten zoals over de loopbaan en het personeelsstatuut. Ze is zeker bereid daaraan te werken, maar moet overleggen met de sociale partners, en verzekert dat dit overleg heel weldra en niet pas op het einde van het jaar begint. Het klopt dat ook volwassenenonderwijs, dko en CLB's mee deel uitmaken van het debat.

Ze is ervan overtuigd dat nauwere samenwerking tot efficiëntere aanwending van middelen en inzet van personeel leidt. In het ruimere kader van de bestuurlijke schaalvergroting moet bekeken worden hoe de incentives best kunnen worden verdeeld, met meeneming van hetgeen in het rapport staat.

Wat het rapport zegt over de investeringsmiddelen is zeer interessant voor het masterplan Scholenbouw en zal worden meegenomen.

De publieke onderwijsverstrekkers vragen expliciet om een eengemaakt decreet Rechtspositie. Zij bevestigt haar bereidheid dit snel te doen, maar het spreekt voor zich dat ze daarbij wel de budgettaire consequenties in ogenschouw moet nemen.

De suggesties over de CLB's – waarvan de audit nog loopt – kunnen meegenomen worden in het gesprek dat vanaf september zal worden gevoerd over hun toekomstige organisatie en werking.

V. Tweede besprekingsronde

1. Aanvullende vragen en opmerkingen van de leden

Jo De Ro spreekt zijn tevredenheid uit over het feit dat de minister ingaat op zijn twee suggesties. Hij voelt alleszins lokaal enthousiasme en hoopt van de onderwijsverstrekkers die niet reageerden, hetzelfde.

Er kwam nog geen antwoord op zijn vraag over Brussel en over de leerplannen voor het basisonderwijs.

Elisabeth Meuleman herinnert eraan dat het al van 2013 geleden is dat de Vlaamse Regering de nota Schaalvergroting goedkeurde, die essentieel is voor zowel de hervorming van het secundair onderwijs als de ondersteuning bij de uitrol van het M-decreet, het lerarenloopbaandebat, de bestuurskracht en de infrastructuur. Omdat al die werven voor een stuk afhankelijk zijn van de schaalvergroting dringt het lid aan op bekwame spoed. Ook zij wil participatief werken en opbouw van onderuit, maar men moet hier tegelijk absoluut vermijden dat alles bij het oude blijft in het openbaar onderwijs. Ze wijst dienaangaande nogmaals op de versnelling die in het vrij onderwijs aan de gang is. Er is dringend resultaat nodig. Zij is alvast blij dat men de rangen sluit, want een nieuwe schoolstrijd zou nefast zijn.

Koen Daniëls vraagt of de experts een verschillend advies geven voor basis- en secundair onderwijs. Zo is een basisschool veel nabijer voor een lokaal bestuur dan een secundaire school en vindt zijn fractie dat die band moet behouden blijven. Moet dat onderscheid niet gemaakt worden? Hij waarschuwt dat het in de eerste plaats gaat om leerlingen, leerkrachten en directies. Als die niet mee zijn met de schaalvergroting, heeft men niet meer dan een ronkende verklaring zonder effectieve winst in de klas.

Jos De Meyer treedt Robert Voorhamme bij, waar deze stelde dat groei van onderuit zorgt voor een draagvlak dat nodig is om iets haalbaars te realiseren. Dat men de experts en de besturen nog een aantal maanden geeft, noemt hij een wijze beslissing, maar dan moeten zij die opportuniteit wel optimaal aanwenden. Met betrekking tot de kwestie van de neutraliteit en het actief pluralisme is het voor het lid niet meteen duidelijk hoe men dat kan laten sporen met de keuze voor een bepaald pedagogisch concept, zoals het vrije net dat heeft.

2. Aanvullende antwoorden door de genodigden

Luc Martens heeft er vertrouwen in dat de mensen die dagelijks met onderwijs bezig zijn, met voorstellen zullen komen die ruimte geven aan de leerkrachten in plaats van hen te verstikken. De verschillende benadering en gevoeligheid van het gemeentelijk onderwijs negeren, zou inderdaad een fout zijn. Het is zaak om tot een bestuurlijk groeimodel te komen dat dit gegeven respecteert. Dat zal nodig zijn, want mochten de lokale besturen aan uitverkoop van hun onderwijs doen, dan zouden ze daarop afgerekend worden door hun achterban. Er is een positief project nodig waarin ze zich kunnen blijven herkennen.

Robert Voorhamme maakt het onderscheid tussen basis- en secundair onderwijs omdat de schoolcultuur zo verschillend is, zowel wat de leerlingen betreft als de betrokkenheid van de ouders. Hij is grote voorstander van de buurtschool en

weet dat het secundaire niveau van een andere aard is, maar dat hoeft niet te betekenen dat de intermediaire structuur voor alle niveaus verschillend is. Daar tegenover staat immers bijvoorbeeld de hier eveneens terecht onderstreepte wisselwerking tussen secundair onderwijs en volwassenonderwijs. Toekomstige bestuursstructuren moeten met dergelijke interactie rekening houden. Er is trouwens bij elke overgang nog heel wat werk op de plank wat de stroomlijning betreft.

Brussel is een heikel debat maar de experts hebben de indruk dat zonder risico's geen hervorming mogelijk is. Die moet men durven nemen, zoals dat ook geldt voor de dreiging dat de gemeenten potentieel zullen afhaken als alles in één overkoepelende structuur wordt ondergebracht. Als men op grond daarvan niet de zwakke positie van de organisatoren van Nederlandstalig onderwijs in sommige gemeenten durft aan te pakken, zal dat finaal alleen maar ten koste van de Nederlandstalige leerlingen gaan. Hij pleit ervoor moed aan de dag te leggen, maar ook om tot een goede samenspraak met de Brusselse politieke verantwoordelijken te komen.

Raymonda Verdyck wijst erop dat de grondwetgever zelf in zijn artikel 24 stelt dat neutraliteit verbonden is met het pedagogische project en met de totale ontwikkeling van de persoonlijkheid.

Ze waarschuwt tegen het volledig doortrekken van de vergelijking met het VSKO. Ook in het officieel onderwijs levert iedereen al jaren heel veel inspanningen, maar ieder met zijn eigen aanpak, eigen pedagogische diensten en CLB's. Het is goed dat de drie verstrekkers van publiek onderricht die oefening vandaag maken, maar zij is veel ingrijpender dan wat elders gebeurt. Het vraagt dan ook tijd en geleidelijkheid om de verschillende achterbannen te overtuigen van wat voorligt.

Patriek Delbaere bevestigt dat het GO! al jaren de OVSG-toetsen gebruikt voor het toetsen van de eindtermen, maar dat ze wel van verschillende leerplannen vertrekken. Leerplannen Basisonderwijs zijn er veel minder dan in het secundair onderwijs. Het zou verloren werk zijn om die veel talrijkere leerplannen in de verschillende netten apart te maken.

Jo De Ro beseft dat in het secundair onderwijs grotere efficiëntiewinst kan geboekt worden, maar de symboliek van gemeenschappelijke leerplannen Basisonderwijs mag toch ook niet onderschat worden.

Kathleen HELSEN,
voorzitter

Jenne DE POTTER,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

AGSO	Autonoom Gemeentebedrijf Stedelijk Onderwijs
bsO	beroepssecundair onderwijs
CAW	centrum algemeen welzijnswerk
CLB	centrum voor leerlingenbegeleiding
dKO	deeltijds kunstonderwijs
EVA	extern verzelfstandigd agentschap
GO!	onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap
gon	geïntegreerd onderwijs
ICT	informatie- en communicatietechnologie
IVA	intern verzelfstandigd agentschap
M-decreet	decreet van 21 maart 2014 betreffende maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
OVSG	Onderwijssecretariaat van de Steden en Gemeenten van de Vlaamse Gemeenschap
tso	technisch secundair onderwijs
VGC	Vlaamse Gemeenschapscommissie
VSKO	Vlaams Secretariaat van het Katholiek Onderwijs
VVSG	Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten